

**İmam Hatip Liselerinde Dînîmûsikî Dersi Öğretmen Yeterlilikleri
(2012 Rize/Çayeli DînîMûsikî Semineri İzlenimleri)**

Arif DEMİR*

Özet

Yakın tarihimizin en çok tartışılan kurumlarından biri olan İmam Hatip Liselerinde, mûsikî eğitimine ve dersin öğretmenine gereken önem ve değer verilmemektedir. Öğrenciler çeşitli sebeplerle Dînîmûsikî konusunda ne yazık ki yeterli eğitimi alamamaktadırlar. Öğrenciler çoğu zaman okullarını bitirir bitirmez hemen atandıkları imamlık, müezzinlik, Kur'ân-ı Kerim öğreticiliği gibi din görevliliği esnasında ise Dînîmûsikî icrasında zorlanmaktadırlar. Bu durumun oluşmasında bazı önemli sebeplerin yanı sıra İmam Hatip Liselerinde Dînîmûsikî dersine giren öğretmenlerin yeterliliklerinin de önemli payı bulunmaktadır. İmam Hatip Liselerinde DînîMûsikî dersine giren öğretmenlerin Dînîmûsikî eğitimini yeterli bir şekilde teorik ve pratik olarak verebilmeleri konusu son derece önemlidir. Bu çalışmamızda; İHL'lerde Dînîmûsikî dersi öğretmenlerinin mesleki ve genel yeterlilikleri ve bunlara yönelik öneriler sunulmuştur. Bu öneri ve yeterliliklerin tespitinde bu okullarda Dînîmûsikî eğitimi vermiş bir öğretmen bilgisi ve tecrübesi önemli yer tutmaktadır. Ayrıca konu ile ilgili 02-13 Temmuz 2012'de MEB'in düzenlediği Rize/Çayeli HİE Enstitüsü'nde "DînîMûsikî"seminerindeki öğretim görevliliğimiz esnasındaki gözlemlerimiz ve kursiyerlerle bire bir görüşmelerimiz ile elde ettiğimiz izlenimlerinde önemi büyüktür.

Anahtar kelimeler:Dînîmûsikî, müzik öğretmeni, ses eğitimi, müzik.

**Religious Music Courses Teacher Qualifications For Religious Vocational
High Schools
(2012Rize/Çayeli Religious Music Seminar Impressions)**

Abstract

In Religious Vocational High School Which is one of the most controversial institutions of our recent history music education and the course teachers importance and value are not required. Students who can not take adequate education on religious music for various reasons. Students immediately often after leaving scholar appointed the imam, müezzin and teacher of the Kuran and

---

* Yrd. Doç. Dr. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı

they are often forced in religious assistant on performance of religious music. There are some important reasons for this situation, as well as the Religious Music Religious Vocational High Schools have an important role in teachers who were teaching qualifications Religious Vocational High School of religious music teachers who were teaching of religious music educationis extremely important in a sufficient the ortical and practical.

In this study; There are vocational and general qualifications and suggestions on them of religious music teachers of Religious Vocational High Schools. Religious music teacher's who training given in these school of knowledge and experience plays an important role on the determination of this proposal and deficiencies. In addition, impression is important that on 2 to 13 july 2012 in Rize /Çayeli institute of HİE "Religious Music" Seminar on teaching during my academic teaching assistant our observations and one-to-one meetings with trainees.

Keywords: Religious music,music teacher, voice training, music.

Giriş

Türkiye’de din görevlilerinin tamamına yakını İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakültesi mezunlarından atanmaktadır. Hatta İmam, Müezzin, Vaiz ve Kuran Öğreticisi gibi din görevliliği kadrosuna çoğu zaman öğrenciler İmam Hatip Liselerini bitirir bitirmez atanmaktadır. Öğrenciler haftada 1 saat olan DînîMûsikîeğitmi ile ne yazık ki bu çok önemli görevleri yerine getirmektedirler.¹Yapılan gözlemlerde ise yeterli ve kaliteli mûsikî eğitimi alamayan öğrencilerin çoğunluğunun seslerini doğru kullanamadıkları, Kur’ânve Ezan’ı gerektiği şekilde okuyamadıkları görülmektedir.

Öğrencilerin mesleki görevlerini en iyi bir şekilde yapabilmeleri için onları hayata hazırlayan öğretmenlerin en iyi eğitimi vermeleri gerekmektedir. Öğrencilerin azından cami içinde uygulanan cami mûsikîsi formlarından bazılarını ve en çok kullanılan makamları uygulayabilecek düzeyde bir mûsikî eğitimi teorik ve pratik olarak almaları son derece önemlidir. Ancak mevcut eğitim müfredatı ve öğretmen

---

¹Dînî Mûsikî dersinin eğitim programı Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulunun 18.10.1985 tarih ve 32 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve 04.11.1985 tarih ve 2198 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır. Haftalık ders çizelgeleri ve bu çizelgelerin uygulanışı ile ilgili açıklamalar ise Eylül 2009 tarih ve 2624 sayılı Tebliğler Dergisi ile Ağustos 2010 tarih ve 2635 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanmıştır. Detaylı bilgi için bkz.;<http://ttkb.meb.gov.tr> ve <http://dogm.meb.gov.tr>.

formasyonu ile bu eğitimlerin yeterli düzeyde verilebilmesi ne yazık ki mümkün değildir.

Başlangıçtan günümüze Müzik Eğitim Kurumlarımızve DînîMûsikî Eğitimi

DînîMûsikî eğitimi veren kurumların geçmişi oldukça eskilere dayanmaktadır. Mûsikîeğitiminin temeli kurumsal anlamda Selçuklular döneminde Nizamiye medreseleriyle atılmış, Osmanlı döneminde ise bu kurumlar gelişerek ilerleme kaydetmişlerdir. Orta öğretimden yüksek öğretime kadar her düzeyde eğitim veren medreselerde matematik, astronomi, fizik vb. ilimlerin yanında dine dayalı müzik eğitimi de verilmiştir. Bu kurumlarda öğrencilere Ezan, Kur-an, İlahi vb. DînîMûsikîye ait formların teorik olarak öğretilmesinin yanında uygulamalı eğitimlerinin de yapıldığı bilinmektedir (Tanrıkorur, 2003:22-32).

Osmanlılar döneminde genel müzik öğretimi Sübyan okulları, Medreseler, Enderun okulları, tekkeler ve saraylarda yaygınlaşırken; mesleki müzik öğretimi ise daha çok Mehterhaneler, Dârü'l Huffâz, Dârü'l Kurular ile tekke ve medreselerin belli bölümlerinde yapılmıştır. Bu dönemde müzik öğretimi devletin genel eğitim politikaları çerçevesinde daha çok "dinsel" ve "geleneksel" bir sisteme uygun olarak yapılmıştır (Say, 2001:119).

Saray çevresinde bir tür üniversite statüsünde olan Enderun okullarında "Meşkhâne" denilen dersliklerde dönemin ünlü müzisyenleri tarafından verilen müzik dersini almaya bütün öğrenciler zorunlu tutulmuştur. Mesleki müzik eğitiminin bilinçli, planlı ve sürekli olarak yapıldığı ve ilk Osmanlı örgün sivil eğitimi kurumu olarak da nitelendirilen Enderun okulları, daha çok Geleneksel Türk Sanat Müziğinin ve Din Mûsikîsinin öğretildiği mekanlar olmuştur. Bu kurumlar günümüzde bir bakıma konservatuvarlara da benzemektedir (Uçan, 1997:42).

Hunlar zamanındaki adı Tuğ olan, Selçukluların Tabilhâne veya Nevbethâne dediği ve Fatih'ten sonra da Mehterhâne-i Hümayun olarak isimlendirilen kurumlarda da DînîMûsikî icrası yapıldığı bilinmektedir (Tanrıkorur, 2003:23). Yine bu dönemde Mevlevihaneler, Tekkeler, Darüşşifâlar, Bîmarhaneler, Câmiler gibi kurumlara ilaveten Darü't Tâlîmi Mûsikî, Gülşen-i Mûsikî Mektebi, Darü'l Feyz-i Mûsikî gibi çeşitli illerde faaliyet gösteren mûsikî cemiyetlerinde de Dînîmûsikîeğitimi kısmen ya da devamlı olarak yapılmıştır.

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte müzik öğretmeni yetiştirmek amacıyla açılan ilk kurum Musiki Muallim Mektebidir. 1923 yılında öğretime başlayan bu kurumun dışında günümüze kadar birçok müzik

eğitimcisi yetiştiren kurum açılmakla beraber üniversitelerin Eğitim Fakülteleri en son şekliyle müzik öğretmeni yetiştirmeye devam eden Yükseköğretim kurumlarıdır.

Cumhuriyet döneminde açılan pek çok müzik eğitim kurumlarında ise ne yazık ki DînîMûsikîöğretimine çok nadir rastlanılmaktadır. Özellikle bu dönemin bazı zaman aralıklarında Türk Sanat Mûsikîsinin eğitim müfredatından çıkarılması, Türk Halk Mûsikîsinin yasaklanması ve Dînî Mûsikî alanında kullanılan bazı formların Türkçeleştirilmesi gibi nedenlerDînîMûsikîeğitim ve öğretim faaliyetlerini yavaşlatmıştır(Adnan, 2012:3; Cündioğlu,1999:99; Dikici, 2008:161-192).Yine bu dönemde açılan Darüelhan, Riyaset-i Filarmoni Orkestrası,Mûsikî Muallim Mektepleri ve meslekî müzik eğitimi faaliyetlerinin yürütülmesi için sonradan açılan Konservatuvarlarda da uzunca bir dönem Türk Din Mûsikîsi eğitimine yer verilmemiştir.Cumhuriyet döneminde DînîMûsikî eğitiminin verildiği resmi kurumlar ise İlahiyat Fakülteleri ve İmam Hatip Liseleridir. Ancak bu kurumlarda verilen DînîMûsikî dersi de ne yazık ki yeterli düzeye hiçbir zaman çıkamamıştır. Bu durumun en önemli sebebi,İHL'lerdeDînîMûsikî dersini verebilecek öğretmenlerin bu dersleri verebilecek donanımda yetiştirilmemeleri ve bu branşa özel öğretmen atamalarının yapılmayıdır.

İmam Hatip Liseleri ve Milli Eğitim Sistemi İçindeki Konumu

Türkiye’de din eğitimi tartışmalarının odağında yer alan İmam Hatip Liselerinin mazisi Nizamülmülktarafından kurulanNizamiye Medreseleri’ne kadar dayanmaktadır (Ayhan, 2000: 191).Zaman içinde bu okullar *Medrese* adı ile diğer İslam ülkelerine yayılmış ve İslamâleminin değerli âlimlerinin yetiştiği kurumlar haline gelmiştir (Uzunpostalcı, 1995: 119).Osmanlı Devleti’nin gelişip güçlenmesinde de payı olan İHL’ler (Baltacı, 1995:1), 18. yüzyıldan itibaren bu özelliğini büyük ölçüde kaybetmiş ve devletin son zamanlarını yaşadığı dönemde ise ıslah edilme yoluna gidilmiştir.1913 yılında *Islâh-ıMedâris*programı çerçevesinde bugünkü İmam Hatip Liselerinin temelini teşkil eden *Medresetü’lEimmeve’lHutebâ*adıyla örgün din eğitimi kurumları kurulmuştur(Ergin, 1997: 163). *Medresetü’lVâizinile* birleştirilerek *Medresetü’lİrşad*adını alan bu okullar, Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun çıkarılmasına kadar eğitim öğretime devam etmiş, Cumhuriyetin ilanından sonra 3 Mart 1924’te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu’na istinaden kapatılmıştır(Öcal, 2003:53-55; Kırkboğa, 1975: 15; Jaschake, 1972: 75-75).

1950 yılına kadar Türkiye’de dinî eğitim veren herhangi bir ortaöğretim kurumu olmaması üzerine1950 seçimlerinden sonra 13 Ekim 1951 tarih ve 601 sayılı kararıyla Tevhîd-i Tedrisat Kanunu'nun 4.

maddesine istinaden İmam Hatip Okulları tekrar açılmıştır(Küçük, Önal, 1993:9).12 Mart askerî müdahalesinden sonra orta kısmı kapatılan bu okullar daha sonra 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile İmam Hatip Lisesi adını almıştır. Milli Eğitim Temel Kanununda tanımlanmasıyla ilk defa güçlü bir kanunî dayanağa kavuşturulan İHL öğrencilerine çeşitli yüksek öğretim kurumlarına girme imkânı da verilmiş ve bu haklar 1983 tarih ve 2842 sayılı kanunda da korunmuştur.

1997 yılında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu İlköğretime geçme kararı orta kısmı kapatılan İHL'ler,YÖK Kanunu'nun 45. Maddesinde yapılan katsayı düzenlemesiyle mezunlarının İlahiyat Fakültesi dışındaki yüksek öğretim kurumlarına girmeleri hemen hemen imkânsız hale gelmiştir. Ancak 2010 yılında yapılan yeni düzenlemelerleİHL'lerdiğer liselerle eşit olarak sınavlara girme hakkı elde etmişlerdir.

MEB'e bağlı, din eğitimi ağırlıklı olarak örgün eğitim kurumu olan İHL; müfredat ve ekonomik anlamda bütünüyle devlet kontrolünde olan okullardır. MEB'in yayınladığı müfredat programında İmam Hatip Liseleri; "imam, hatip, müezzin ve Kur'ân kursu öğreticiliği gibi dinî hizmetleri yapmak üzere en az lise seviyesinde genel ve meslekî öğrenim görmüş din görevlileri yetiştiren okullar" olarak tanımlanmaktadır (MEB, 1978: 11).

Medreselerin kapatılmasının ardından din görevlisi yetiştirme amacıyla 1924 yılında açılan imam hatip mektepleri aslında 'Cumhuriyet Projesi' olan okullardır. Bu yönüyle İmam Hatip Liseleri, Malezya'daki *Pondok*, Endonezya'daki *Pesantren*, ya da Pakistan'daki *Medreses* gibi dünyadaki diğer pek çok İslamî eğitim kurumundan farklı konumdadır (Pak, 2004: 332).

İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin DînîMûsikî EğitimiGerekliliği

İnsanlık tarihi boyunca neredeyse tüm dinlerde güzel ses ve müzik aletlerinin Dînî amaçlarla kullanıldığı bir vakiadır. Örneğin eski Türklerinbelli zamanlarda veDînîamaçlarla düzenlediği toy adı verilen törenlerde yahut vefat eden bir insanın ardından tertiplenen yuğ'lardaDînîmahiyette mûsikîye yer verdikleri bilinmektedir(Özkan, 1987: 17).

Mûsikînin ibadetlerde kullanıldığı ilk faaliyetler Hz. Peygamber döneminde, Kur'ân kıraati ve ezan okuma gibi Dînî formlarda ortaya çıkmıştır.Hz. Peygamberin kendisinin bizzat bulunduğu meclislerde güzel sesli olan arkadaşlarından Ebu Musa'yaKur'ân-ı Kerim (Buhâri, Fedâilu'l-Kuran:31), Bilal-i Habeşî'ye de ezan okutturduğu bilinmektedir(Ebu Dâvud, Edeb:4985).Hatta Hz. Peygamber (sav) def eşliğinde icra edilen bir eseri bilakis kendi arzusuyla dinlediği(Buhari, Ideyn:3) ve ashab-ı kiramdan ileri

gelenlerden bazılarının bu olayın Hz. Muhammed (sav)'in huzurunda yapılmasını saygısızlık olarak değerlendirip müdahale etmek istediğinde ise Resulullah (sav)'ın bizzat müdahale ederek bu kişilerin okumalarına devam etmelerini istediği de bilinmektedir (Tirmizi, Edeb:2840).

Türkiye'de son yıllarda neredeyse okullarını hemen bitirir bitirmez din görevlisi olan İmam Hatip öğrencilerinin yeterli donanımda yetiştirilmeleri için ciddi bir ses ve Dînî Mûsikî eğitimine tabi tutulmaları gerekmektedir. Cami mûsikîsi formlarından olan Kur'ân-ı Kerim, Ezân, Kamet ve Cumhur Müezzinliği, Hutbe, Mevlid, İlahi, Cuma Salâtı, Bayram Salâtı, Cenaze Salâtı, Sabah Salâtı, Salât-ı Ümmiye, Tevşih, Tesbih, Mahfel Sürmesi, Temcid ve Munâcaât, Nâ't, Tekbir, Tardiyye ve Miraciyye'nin İHL öğrencileri tarafından bilinip icrâ edilmesi gerekmektedir. En azından cami Mûsikîsinde en çok kullanılan formların belli makamlarda okunup uygulayabilmesi için mûsikî bilgisinin hem nazari olarak verilmesi hem de pratik olarak icra edilmesi gerekmektedir. Bunun için de öncelikle potansiyel din görevlisi yetiştiren İmam Hatip Liselerinde görev yapan Dînî Mûsikîsi dersi öğretmenlerince ciddi bir mesleki mûsikî eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir.

Dînî Mûsikî Dersi Öğretmenlerinin Mevcut Meslekî Durumları ve 2012 Rize/Çayeli Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü Dînî Mûsikî Semineri İzlenimleri

Türkiye'de genel müzik eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında; mesleki müzik eğitimi ise güzel sanatlar liselerinde, konservatuarlarda, eğitim fakültelerinde ve özel müzik kurslarında yapılmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yapılan müzik öğretimizorunlu bir sisteme dayansa da bu aşamada öğrencilere genel müzik bilgileri verilmektedir.

Ciddi bir meslekî müzik eğitiminin verilemesi gereken İHL'lerde, Dînî mûsikî dersine giren öğretmenlerin önemli bir görev üstlenmektedirler. Çünkü Dînî Mûsikî öğretmenleri bu okullarda öğrencilerin meslekî alanda müziksel davranışlar ve beceriler kazanmasında doğrudan sorumlu olan kişilerdir.

Problem ve Amaç

Ülkemizde İHL'lerde Dînî Mûsikî dersine giren öğretmenlerin yeterli derecede müzik eğitimlerinin olmaması önemli bir problemdir. Amaç, İmam Hatip Liselerinde Dînî Mûsikî dersine giren öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin tespit etmek ve buna yönelik öneriler sunmaktır.

Araştırma ve İzlenim

02-13 Temmuz 2012'de MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nce Rize ve Yalova'da Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü'nde eş zamanlı olarak "Dînî Mûsikî" seminerleri düzenlenmiştir. Rize/Çayeli'ndeki öğretim görevliliğimiz esnasında hem eğitim hem de eğitim dışındaki diğer zamanlarda yapılan görüşmeler sayesinde Dînî Mûsikî öğretmenleri ile ilgili çok önemli veriler elde edildi. Dînî Mûsikî seminerine katılan 46 öğretmenin hem ders esnasındaki bilgi ve becerileri gözlemlendi hem de ders dışındaki diğer zamanlarda öğretmenlerle etnoğrafik (Punch, 2005) görüşmeler yapıldı.² Türkiye'nin hemen her bölgesinden gelen bu öğretmenlere mesleki yeterlilikleri ile ilgili açık uçlu sorular sorulup verilen cevaplar not edilip tartışıldı. Bu araştırmada, öğretmenlerin mesleki yeterlilik ile ilgili görüşlerinin yanı sıra derslik, haftalık ders saati, öğrenci-veli-okul idaresinin Dînî Mûsikî dersi ve öğretmenine yaklaşımları vb. genel konular hakkındaki görüşlerine de müracaat edildi. Ayrıca öğretmenlerin bu alanda sahip oldukları tecrübe ve gözlemlerini not edildi. Öğretmenlerin Türkiye'nin hemen her bölgesinde görev yapan Dînî Mûsikî öğretmenlerinden oluşması ve bu öğretmenlerin bizzat Dînî Mûsikî dersine giriyor olmaları araştırmanın bulguları ve geçerliliği açısından son derece önemlidir. Araştırma ve izlenim esnasında bulunan öğretmenlere ait bilgiler genel olarak şöyledir:

1. Araştırmada ve izlenimdeki öğretmenlerin sayısı 46 olup, bunlardan bayan Dînî Mûsikî öğretmenlerinin sayısı 3, erkek öğretmenlerin sayısı ise 43'tür.
2. Mesleki kıdemleri açısından 1-10 yıllık dilimde olanların sayısı 8, 10-20 yıllık dilimde olanların sayısı 26, 20 ve daha fazla yıl görev yapmış olanların sayısı ise 12'dir.
3. Öğretmenlerden sadece 1'i konservatuar mezunu iken diğerlerinin tamamı ise İlahiyat Fakültesi ya da Yüksek İslam Enstitüsü mezunudur.
4. Öğretmenlerden enstrüman çalanların toplam sayısı 5'tir.
5. Okullarında özel olarak Dînî Mûsikî dersliğine sahip olan öğretmenlerin sayısı ise sadece 5'tir.

---

²Yapılandırılmamış görüşme yöntemi şeklinde de adlandırılan bu görüşme (Karasar, 2005), aslında özel bir veri toplama yöntemidir. Bu yöntemde; hedef kitleye odaklı, açık uçlu ve alternatif sorular sorulmaktadır. Görüşme ile elde edilen veriler kayıt cihazı ya da not alma ile kaydedilmektedir.

Tespit ve Gözlem

Gerek Rize/Çayeli Dînî Mûsikî eğitim semineri boyunca seminere katılan öğretmenler sayesinde elde ettiğimiz tespit ve gözlemlerimiz ve gerekse bizzat bu okullarda Dînî Mûsikî dersi öğretmenliğimiz esnasındaki bilgi ve tecrübelerimize göre, Türkiye’de İHL’lerde Dînî Mûsikî dersine giren öğretmenlerin mevcut durumları ve problemleri genel olarak şöyledir:

1. Dînî Mûsikî öğretmenlerinin alan eğitimi, mûsikî meslek bilgisi ve genel müzik kültürü konularında “Dînî Mûsikî” eğitimine büyük ölçüde ihtiyaç duymaktadırlar.

2. Ülkemizde Yükseköğretim kurumlarında Dînî mûsikî eğitiminin yerildiği yerler İlahiyat Fakülteleridir.³ Dînî Mûsikî dersine giren öğretmenlerin mezun oldukları İlahiyat fakültelerinde ise öğrenciler yeterli düzeyde Dînî Mûsikî eğitim alamamaktadırlar. İlahiyat Fakültelerinin sadece

3. yılında haftada 2’şer saatle sınırlı Dînî mûsikî eğitimi ile öğrenciler yeterince Dînî Mûsikî’yi kavrayamamakta, dolayısıyla bu dersleri İHL’lerde vermeye başladıklarında da pek çok sıkıntılar yaşamaktadırlar. Dînî Mûsikî dersinin bütün hususiyetlerini bilen branş öğretmenin İlahiyat Fakültelerinde yetiştirilmemeleri ve öğretmenlerin mesleki alanda kendilerini yetersiz hissetmeleri Dînî Mûsikî öğretmenleri adına son derece olumsuz bir sonuçtur.

3. İmam Hatip Liselerinde Dînî Mûsikî öğretimi için gerekli olan alt yapı yetersizdir. İHL’lerde Fen Bilgisi, Bilgisayar ve Resim derslikleri gibi Dînî Mûsikî dersliklerinin olmaması, teorik bilgilerin pratik olarak uygulanamaması sonucunu doğurmaktadır. Çünkü bu derslerle ilgili pratik örnek, dinleti ve icraların mutlaka uygun mekan, araç ve materyallerle yapılması gerekmektedir.

4. Haftada 1 saat olan Dînî Mûsikî dersi ile müfredat programının tam olarak kavratılıp uygulanabilmesi Dînî Mûsikî eğitimi açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

5. Enstrüman öğrenimi ve öğretimi ile ilgili olarak öğretmenlerin büyük bir bölümü mezun oldukları kurumlarda aldıkları eğitimi kendileri açısından yeterli hissetmedikleri görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunluğunun seslerinin böyle bir eğitimi vermeye elverişli olmadıkları, sesleri müsait olanların ise seslerini kullanmaya bağlı olarak çeşitli sağlık sorunları yaşadıkları gözlemlenmektedir.

---

³ Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde; 2011 yılında Dînî Mûsikî alanında Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora çalışmaları yapmak amacıyla Türk Mûsikî Devlet Konservatuarı bünyesinde “Türk Dînî Mûsikî Anabilim Dalı” kurulmuştur.

6. Öğrencilerin DînîMûsikî dersini diğer dersler gibi önemsememeleri, velilerin DînîMûsikî dersi öğretmenleri ile veli toplantılarında görüşmemeleri ve toplumun müzik öğretmenlerine diğer öğretmenlere kıyasla daha az önem veriyor olması bu derse giren öğretmenlerinmotivasyonlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

7. Üniversite sınavlarında Dînî Mûsikî dersi ile ilgili sorulara yer verilmemesi; öğrenci, veli, diğer branş öğretmenleri ve okul yöneticilerinin Dînî Mûsikî dersini sadece "eğlence dersi" olarak görmeleri ve bu dersin din görevlilerinin mesleki yaşantıları için değer ve öneminin kavratılmaması yine bu dersin öğretmenleri adına olumsuz durumlardır.

8. DînîMûsikîders kitapları da ne yazık ki öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte değildir. Yıllardır ya bu dersin kitabı hiç olmamış ya da var olanlar ise daha çok kuramsal bilgi ve teoriye dayalı olduğu için yeterli görülmemiştir. Bu yüzden de çoğu zaman öğretmenler bu dersleri sadece ilâhi öğretimine indirgemek zorunda kalmaktadırlar.

9. DînîMûsikî öğretmenlerininöğretim yöntem ve tekniklerin uygulanması vedeğerlendirilmesi esnasında çeşitli sorunlar yaşadıkları gözlemlenmektedir.Bu sorunlara ilaveten okullardaki araç-gereç eksiklikleri, sınıfların kalabalık olması, yöneticilerin keyfi uygulamaları da DînîMûsikî öğretmenlerinin önündeki en büyük olumsuzluklardan bazılarıdır.

DînîMûsikîDersi Öğretmenlerinde Olması Gereken Yeterliliklerve Öneriler

İmam Hatip Liseleri potansiyel olarak din görevlisi yetiştiren kurumlardır. Din görevlisinden maksat ise camilerde görev yapan imam ve müezzinlere ilaveten Kur'ân Kurslarında öğreticilik yapan görevlilerdir. Öğrencilerin son yıllarda bu okullardan mezun olur olmaz din görevliliği kadrolarına atanabildikleri gerçeğinden yola çıkarak bu öğrencileri mesleki bilgilerle donatacak, alanında uzman DînîMûsikî öğretmenlerine ihtiyaç duyulmaktadır. DînîMûsikî dersi öğretmenlerinde olması gerekenyeterlilikler şunlardır:

1.Müzik eğitimi aslında bir sanat eğitimi olması nedeniyleDînîMûsikî öğretmenlerinin sanatçı bir ruha ve sanatsal bir donanımasahip olmaları gerekmektedir.

2. DînîMûsikî formlarında kullanılan güftelerin Arapça, Farsça veya Osmanlıca olması nedeniyle öğretmenlerin Kıraat, Tecvit ve Ta'lim konularında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

3. Kulak eğitimi, bir müzik öğretmenininin sahip olması gereken en başta gelen özelliktir. Doğadaki ve çevredeki sesleri dinleme, taklit etme, müzikal sesleri diğer seslerden ayırt etme, ritmi duyma ve verilen ritmi

tekrarlama gibi kulak eğitimi ile ilgili özelliklerin DînîMûsikî eğitimcilerinde de olması gerekmektedir(Kargın, 2004: 4).

4. Ses eğitimi, gırtlığın doğallığını bozmadan onu sağlıklı bir şekilde korumak ve seslendirilecek olan eserin dil ve müzik özelliklerini göz önünde bulundurarak olumlu değişiklikleri oluşturma sürecidir(Birol, 1998: 14).Bu yönüyle DînîMûsikî öğretmenleri hem kendi ses sağlığını, hem de öğrencilerinin ses sağlıklarını korumaları için ses eğitiminden geçmeleri gerekmektedir.Sesin kullanımı ile ilgili diyafram,register, rezonans bölgelerini doğru kullanabilme ve artikülasyonile ilgili sorunlar yaşanabilmektedir. DînîMûsikî öğretmeni ses çalışması, ses egzersizi, gırtlak çalışması vedoğru nefes alma ile ilgili teknikleri bilmesi gerekmektedir.Çünkü iyi bir okuyuş için bol nefes gerekmektedir. Bunun için de bir takım teorik bilgileri bilmenin yanında bazı egzersizler de yapmak gerekecektir. Özellikle nefes darlığı çeken, sporla uğraşmayan ya da aşırı kiloları olanlarındiyafram nefesi çalışması yapmaları gerekmektedir. Bir DînîMûsikî formunu icra eden din görevlisinin Hutbe, Kur'ân, Mevlid, Ezan vb. okumalarında düzgün nefes alma tekniklerini bilip uygulaması son derece önemlidir.

5. Repertuar seçimi,ritim, eserlerin sözlerini ezgisiyle ve anlamına uygun söyleme, nota öğretimi yapma ve nota okuma vb. müzikle ilgili temel bilgilerin DînîMûsikî dersi öğretmeni tarafından hem bilinmesi ve hem de uygulanması gerekmektedir.

6. Bir DînîMûsikî öğretmeniud, ney, def vb. en az bir Türk Mûsikîenstrümanınunhem çalabilmeli hem de öğrencilerine bu eğitimi verebilmelidir. Zira insanlar üzerinde önemli bir yeri olan enstrüman icraları ile öğrencilerin müzik eğitimleri daha da güçlenmektedir.Öğretmenler,monoton geçen eğitim ortamını kullandıkları enstrümanlarla daha canlı ve dinamik hale getirebileceklerdir.

7. DînîMûsikî öğretmenlerinin müzik topluluğu kurup koro oluşturmaları ve yönetmeleri, enstrüman ve ses eğitimi kadar önemli müzik eğitim aktivitelerindedir. Bu sanatsal etkinlikler öğrenciyi hem motive etmekte, hem bireysel yeteneklerini geliştirmekte hem deöğrencilerin müzik dersini daha fazla sevmelerini sağlamaktadır.

8. DînîMûsikî öğretmenin;dinlenen müziği hikayeleştirme, dramatize etme, fon müziği oluşturma, söze uygun beste yapma ve doğaçlama yapma gibi müzikal yeniliklerin müzik eğitimindeki öneminibilmesi gerekmektedir. Erken yaşlarda çocukların yaptıkları ritim çalgıları, şarkı dinleme ve söyleme, doğada duyduğu ya da gördüğü canlı ve cansız varlıkların seslerini çıkarabilme gibi müzikal yaratıcılıkların müzik eğitiminde önemi büyüktür.

9. DînîMûsikî öğretmeni müzik eğitiminde teknoloji gelişmeleri yakından takip etmeli ve bu gelişmeleri müzik eğitiminde kullanabilmelidir. Animasyon, grafik, multimedia, masaüstü gibi müzikte teknoloji kullanımı son derece önemlidir. Ses, resim, hareketli filmler, animasyon gibi görsel-işitsel materyallerin bir arada öğrenciye sunulması müzik eğitiminde önemli bir faktördür(Yanpar, 1999:24). Bilgisayar, projektör, video, elektrikli enstrümanlar, synthesizer, cd-kaset çalar ve kaydediciler müzik dersinde öğretmenler tarafından kolayca kullanılacak eğitim araçlarıdır.Araştırmalar, teknoloji uygulamaları sayesinde müzik dersinin öğrenciler üzerinde daha ilgi çekici bir hale geldiğini ve daha verimli ve etkili bir öğrenme sağladığını, aktif katılımı müzik dersinden daha fazla keyif alındığını ortaya koymaktadır(Arapgirlioğlu, 2003: 13-14).

10. Öğretmenlerin okullardaki müzik dersinde ses ve kulak eğitimiyle birlikte zevk eğitimine de önem vermeleri gerekir. Zevk eğitimi, koro çalışmaları, öğretmenin enstrüman çalması, öğretmenin sesi, plak ve radyolar sayesinde geliştirilebilir.Ayrıca popüler kültürün tüm dünyayı etkisine aldığı günümüzde dinlenilecek müziklerin seçimi de çok önemlidir. Özellikle bireyin dinleme ve beğeni zevkini geliştirmeye başladığı okul yılları önemli zaman dilimleridir. Çünkü müzik duygusunun geliştiği bu dönemde insan bütün seslere karşı duyarlıdır. Özellikle öğrencilerin her tür sese karşı dikkatlerini çekmek ve onları dinlemeye teşvik etmek gerekmektedir(Dawson, 1997).

11. Dînîmûsikî öğretmenlerinin sesin kalınlık-incelik-genişlik gibi ses merdiveninde yürüme çalışmalarını; donanım, karar, güçlü, inici-çıkıcı gibi makam uygulamalarını bilip eser üzerinde uygulaması gerekmektedir. Öğrencilerin dimağında nağme birikimi olabilmesi için de çok sayıda örnek eserler öğretilmelidir. Bu örnek eserler vasıtasıyla dînî formlara geçişler yapılmalı, belli bir makamdaki nağmeyi çeşitli dînî formlarda uygulama becerisi geliştirilmelidir.

12. DînîMûsikî formlarından olan cami mûsikisinde usul gerekmiyorsa da, DînîMûsikînin diğer formlarında usul uygulaması vardır. Ritim duygusunun ve alışkanlığının gelişmesi için DînîMûsikî öğretmeni bazı usullerle çalışmalar yapabilmelidir.DînîMûsikînin diğer formlarından tekke ve tasavvuf mûsikîsi formlarında usulün önemli olduğu bilincinden hareketle DînîMûsikî öğretmeni en azından basit ve küçük usulleri öğrencilerine öğretebilmelidir.

13. DînîMûsikî öğretmenin alanı ile ilgili eserlerisıklıkla dinlemesi gerekmektedir. Eser seçimine dikkat ederek kaliteli olan şarkı, türkü, ilahi, kaside, na't, saz eseri, taksim, peşrev vb. güzel olan her şeyi dinlemeli; dinlediği bazı güzel nağmeleri taklit etmeye çalışmalıdır. DînîMûsikî

alanında eğitim amaçlı, resmi ve özel şirketler tarafından kaydedilmiş Ezan, İlahi, Kaside, Na't, Kur'an-ı Kerim, Mevlid-i Şerif vs. her yerde mevcuttur. Dolayısıyla DînîMûsikî öğretmenlerinin alanı ile ilgili bir arşiv oluşturmasında da büyük yararlar vardır.

14. DînîMûsikî öğretmeni çocukların; psiko-motor, kavrama, duygusal, sosyal, kültürel, bilişsel ve estetik becerilerini tanınması; yaş-davranış dengesini bilmesi ve aynı zamanda yaş-müziksel beceri gelişimlerini takip ederek müzik eğitimini dengeli bir şekilde vermesi gerekmektedir.

Sonuç

DînîMûsikî eğitimi, İHL'lerin ortaokul ve lise kısımlarında verilen temel ve meslekî eğitimin ayrılmaz bir parçası, vazgeçilmez bir öğesidir. Bu bakımdan, söz konusu eğitim-öğretim kurumlarında DînîMûsikî eğitime ve bu dersi verecek DînîMûsikî öğretmenine gereken ölçüde önem ve değer verilmelidir. Unutulmuş DînîMûsikî formlarının çok daha güçlü bir şekilde yeniden ele alınıp uygulanabilmesi için DînîMûsikî dersine giren öğretmenlerin en iyi vasıflarla yetişmeleri gerekmektedir.

DînîMûsikî öğretmeni, İHL'lerde müzik eğitiminin başında gelen en önemli aktördür. Bu nedenle bu kurumlarda DînîMûsikî dersleri kesinlikle bu alanda özel ihtisas görmüş DînîMûsikî branş öğretmenleri tarafından verilmelidir. Bu yüzden DînîMûsikî ders öğretmenleri İlahiyat fakültelerinde kendilerinden beklenen görevlerin özelliklerine uygun olarak yetiştirilmeli, branş öğretmeni olarak atanarak ve bu doğrultuda çalıştırılmalıdır.

Her İmam Hatip Lisesinde ve Ortaokulunda en az bir kadrolu DînîMûsikî öğretmenin bulunması için konu ile ilgili yasal ve yapısal düzenlemeler Bakanlık ve ilgili Genel müdürlüklerce ivedilikle yapılmalıdır.

DînîMûsikî öğretmenlerinin İmam Hatip Liselerini orta ve lise kısımlarında görevlerini tam yapabilmeleri ve programları tam uygulayabilmeleri için DînîMûsikî dersleri tüm sınıflarda haftada en az ikişer saat olmalı ve bu dersler sesin kullanımı açısından sabah ilk saatlerde değil, ara saatler veya son saatlerde olacak şekilde ayarlanmalıdır.

Değişen sisteme göre tekrar açılan İmam Hatip Liseleri Orta kısmında bulunan normal müzik dersleri, DînîMûsikî dersi olarak yapılabilmesi için gerekli yapısal değişikliklerin yapılması gerekmektedir.

İHL Ortaokullarında DînîMûsikî dersini verebilecek DînîMûsikî öğretmenin seçiminde titizlik gösterilmelidir. Bu dersin asıl branş öğretmeni atamaları yapıncaya kadar bu dersler mümkünse ya bu dersin formasyonuna sahip müzik öğretmenleri tarafından verilmeli ya da

“Dinîmûsikî” Hizmetiçi eğitim semineri almış İHL öğretmenleri tarafından verilmelidir. Son derece gerekli ve önemli bir hizmete imza atan Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Öğretmene Hizmet Genel Müdürlüğünün Dinî Mûsikî konusunda düzenledikleri Hizmetiçi eğitim seminerleri Dinî Mûsikî dersine giren öğretmenler için oldukça önemli ve faydalı faaliyetlerdir.

Kaynakça

- Arapgirlioğlu, Hasan (2003). “Müzik Teknolojisi Ve Yeni Yüzyılda Müzik Eğitimi”, Cumhuriyet’imizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu.
- Ayhan, Halis (2000). “İmam-Hatip Lisesi”, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt.22, TDV Yayınları İstanbul.
- Baltacı, Cahit (1995). “Türk Milli Eğitimi İçinde İmam-Hatip Liselerinin Yeri ve Önemi”, Kuruluşunun 43. Yılında İmam-Hatip Liseleri içinde (71-74), İlmî Tartışmalar Dizisi: 5, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Biol, Gonca “Müzik Öğretmeni Adaylarında Düzgün, Doğru ve Etkili Konuşma Yönünden Bireysel Ses Eğitiminin Önemi,” Cumhuriyet’imizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu.
- Buhari, Sahihu’l-Buhari, el- Fedailu’l-Kur’ân:31, c. VI, s. 112, (1979), İstanbul.
- Cündioğlu, Dücane(1999), Bir Siyasi Proje Olarak Türkçe İbadet I, Kitabevi, İstanbul.
- Dawson, David ve Acay, Sefai (1997). Müzik Öğretimi. YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara.
- Dikici, Ali (2008), Milli Şef İsmet İnönü Dönemi Laiklik Uygulamaları, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk Yolu Dergisi, Sayı 42.
- Ebu Davud, Sünen-i Ebi Davud, Edeb, Dar’ulhyai’t- Turasi’l-Arabi, Beyrut, Tarihsiz.
- Ergin, Osman (1977).Türkiye Maarif Tarihi, Cilt 1, Eser Kültür Yayınları, İstanbul.
- Gotthard,Jaschke (1972). Yeni Türkiye’de İslamlık, Hayrullah Örs (çev.), Ankara.
- İbnMace, Sünen-i İbnMace, , M.F.A. Baki nesri, (1975), Beyrut.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kargın, A. Metin (2004). “Geçmişten Günümüze, Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Armoni ve İştme Eğitime Yönelik Programların İncelenmesi”, 1924-2004 Mûsikî Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu Bildirisi, SDÜ, Isparta.

- Kırkboğa, Ali Rıza (1975). İmam Hatip Okulları Davası, İstanbul: Milli Gazete.
- Küçük, Raşit ve Mustafa Öcal (1993). (Yay. haz.), Türk Milli Eğitiminde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri, İstanbul: İslam Medeniyeti Vakfı.
- Müslim, Sahih-i Müslim, es-Salatü'l-Müsafirin: 235-236, c. I. Beyrut, Tarihsiz.
- Öcal, Mustafa (2003). "İmam ve Hatip Mektepleri Mezunlarından Bazıları ile Yapılan Mülâkatlar ve Şehâdetname Örnekleri", UÜİF Dergisi, Cilt.12, Sayı: 2.
- Özkan, İsmail Hakkı (1987). Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usulleri Kudüm Velveleleri, Ötüken Neşriyat, 2. Baskı, İstanbul.
- Pak, Soon-Yong (2004). "Cultural Politics and Vocational Religious Education: The Case of Turkey", Comparative Education, Vol.40, No:3.
- Punch, Keith F.(2005),Sosyal Araştırmalara Giriş/ Nicel ve Nitel Yaklaşımlar, Çeviren: Dursun Bayrak/ H. Bader Arslan/ Zeynep Akyüz Say, Ahmet (2001). Müzik Öğretimi, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 3.Basım, Ankara.
- Tanrıkorur, Cinuçen (2003). Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi, Dergâh Yay. İstanbul.
- Tirmizi, Edeb: 70, Hadis: 2850, c.V. Beyrut, Tarihsiz.
- Töreyin, Ayşe Meral (1998). Türkiye Türkçesi Dilbilgisi Yapısının Şan Eğitimi Amaç İlke ve Yöntemleri Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, GÜFBE, Ankara.
- Uçan, Ali (1997). Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-ilkeler-Yaklaşımlar, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.
- Uzunpostalcı, Mustafa (1995). "Türkiye'de Din Eğitimi", Kuruluşunun 43. Yılında İmam Hatip Liseleri (119- 126), Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Yanpar,Şahin, Tuğba ve Yıldırım, Soner (1999).Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Anı Yayıncılık, Ankara.